

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

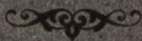
BREVE
TIL OG FRA
J. G. FORCHHAMMER

II

J. G. FORCHHAMMER OG SV. NILSSON

1822—1845

UDGIVNE
AF
AD. CLÉMENT

KØBENHAVN
H. H. THIELES BOGTRYKKERI

1922

BREVE
TIL OG FRA
J. G. FORCHHAMMER

S. Nilsson

1787—1883

Horchhammer

1794—1865

BREVE

TIL OG FRA

J. G. FORCHHAMMER

II

J. G. FORCHHAMMER OG SV. NILSSON

1822—1845

UDGIVNE

AF

AD. CLÉMENT

KØBENHAVN

H. H. THIELES BOGTRYKKERI

1922

FORORD.

Af FORCHHAMMERS Breve til SVEN NILSSON tilhøre de nedenfor gengivne 8 Stkr. Lunds Universitets Bibliothek, medens de 11 Breve fra S. NILSSON tilhøre Mineralogisk Museum i Kbhavn. Disse to Institutioner takkes for den Velvilje de har vist ved Udlaan heraf. Et Brev fra S. Nilsson til E. C. WERLAUFF, som findes i Ny kgl. Saml. 4° 2387, og et Brudstykke af Brev fra Nilsson til ED. ERSLEV (Kgl. Bibl. nyere Breve U) er ogsaa medtagne.

I S. Nilssons Breve ere alle w gengivne med v.

Originalen til Billedet af S. Nilsson tilhører Lunds Universitets mineral-geolog. Institution, Originalen til Billedet af G. Forchhammer Kbhavns Universitets mineralog. Museum.

SVEN NILSSONS første Besøg i København fandt Sted i 1814 og gjaldt de naturhistoriske Samlinger; det var den som Ornitholog og senere som Mineralog bekendte Justitiekansler H. G. TROLLE-WACHTMEISTER der, dels gennem Universitetskansler v. ENGESTRÖM, dels selv, skaffede S. Nilsson Midler til denne Rejse.

Men G. FORCHHAMMER, der kom til København d. 7. April 1818 har næppe truffet S. NILSSON før i 1819, da han som Amanuensis hos Prof. H. C. ØRSTED sammen med denne og Justitsraad L. ESMARCH paa den anden Rejse til Bornholm lagde Vejen over Skaane og bl. a. besøgte Mineral-Samlingen

ved Lunds Universitet. Fra April 1820 til Novbr. 1821 var Forchhammer paa Rejse til England, Skotland og Færøerne. I Juli 1822 meddelte han sin Moder i et Brev, at han skal en Tur til Skaane paa 2—3 Uger, det blev dog 4, og d. 6. Aug. er han hjemme igen og meddeler Moderen at han har rejst sammen med Prof. NILSSON og Adjunkt RETZIUS til Ringsøen, Röstånga og videre til Kullen. Selskabet besøgte Baron GYLLENSTJERNA paa Krapperup*), og rejste til Lund over Helsingborg, Wallåkra, Genarp. Alene tog dernæst Forchhammer til Ystad og tilbage til Malmö, hvor han i 5 Dage maatte vente til Vejret tillod Hjemrejsen.

Samme Aar begyndte Brevvekslingen om hvis Lakuner, vi dog ingen Oplysninger kan give. I Naturforsker møderne 1839, 1840, 1842, 1844, 1847, 1851, 1860 og 1863 deltog de begge og det var paa Mødet i København i Juli 1847 at S. NILSSON foreslog Dannelsen af ethnografiske Sektioner ved Naturforsker møderne, hvorefter bl. a. Archæologen WORSAAE blev Medlem af Mødet. Forchhammer, Worsaae og fl. havde efter et paa det forberedende Møde af den danske Ordfører H. C. ØRSTED fremsat Forslag, drøftet Nedsættelsen af Comitéer til fælles Arbejde af Naturforskere og Oldforskere, og her synes saaledes den saakaldte Lejre-Comité at være dannet, selv om den først fik Penge til Undersøgelser bevilget af Videnskabernes Selskab i Jan. 1848.

Det kan derimod ikke være S. Nilsson, der er Ophavsmand til dette af Ørsted ved det femte Naturforsker møde 1847 Lørdag d. 10. Juli Kl. 7 Aften fremsatte Forslag til en Samvirken af Oldgranskere og Naturforskere. Dels vilde nemlig, hvis en ikke Dansk havde fremsat et saadant Forslag, almindelig Høflighed have medført at hans Navn var nævnet, dels vilde S. Nilsson nok selv have hævdet sin Medvirkning. Nu har S. Nilsson ganske vist allerede i 1844 fremsat et saadant Forslag, uagtet han selv baade var en anerkendt Naturforsker og en ligesaa anerkendt Arkæolog.

*) »Kraparp«.

I et Tidsskrift: Studier, Kritiker och Notiser udg. af C. A. Hagberg 4de Aargang. Lund. 1844. S. 151 har S. Nilsson i en Antikritik rettet mod Chr. Molbech opstillet 6 Theses for Samarbejde mellem forskellige Forskere til en ny Videnskab »comparativ ethnografisk Archæologi« hvor »arbejdet kan fördelas på flere hænder«. Nr. 1—4 angaa Arkæologi og Naturforskning og hertil var som nævnt S. N. selv competent, men Nr. 5 »comparativ sprogforskning« og Nr. 6 »Fornsagor«, hvorom han udtaler »Ingen slags användbar forskning är härifrån utesluten« fordrede andre Videnskabsmænd. I anden Udgave af »Skandinaviska Nordens Ur-invånare« kommer han i Fortalen af Dec. 1865 S. VI tilbage hertil og skriver: »Redan 1844 föreslog jag en förening mellem flera vetenskaper, såsom nödvändigt vilkor for att af fornforskning vinna säkert resultat«. Hvis S. Nilsson havde haft Del i Forslaget fra 1847, vilde han sikkert her have vindiceret sin Ret dertil.

At tillægge H. C. ØRSTED Æren for Forslagets Fremkomst er næppe rigtigt, dertil laa Sagen Ørsteds Arbejdsfelt for fjernt. Paa det forberende Møde havde overhovedet kun den danske Ordfører, 3: Ørsted, Ordet og Mødet var udelukkende viet til forretningsmæssig Ordning af de kommende Dages Arbejde. I det ifølge Forslaget sammenkaldte Møde d. 15. Juli i oldnordisk Museum deltog Ørsted slet ikke.

I 1843 havde WORSAAE udgivet »Danmarks Oldtid« og heri S. 107 gjort opmærksom paa, hvor ufuldstændig kendte de i Oldtidsgravene hidtil fundne Skeletter vare. Hertil behøvedes altsaa Hjælp fra andre Videnskabsmænd. Man kan da formode, at det er Worsaae, der har foranlediget Forslaget om en Samvirken, men det er næppe ham selv, der har anmodet Ørsted om at forelægge det paa Mødet, hvoraf Worsaae først blev Medlem den 15de Juli. Man maa da søge efter et formaaende Mellemlid og kan da naturligt tænke paa Kongen, Christian VIII. Men andet end en løs Formodning er dette ikke.

Sv. NILSSON har derimod Æren af at have forudsagt, at man i Danmark vilde finde Spor af en Bosættelse, der var

VIII

ældre end Køkkenmøddingerne i det han i 2den Udgave af Skandinaviske Nordens Ur-invånare S. VI skriver: »Men i Skånes torfmossar finnes ofta människoverk tilsammen med renben. Deraf skulle synas att de som lagt Køkkenmøddingerne ikke varit landets äldsta invånare«. I Aaret 1900 fandtes denne ældre Kultur da ogsaa ved Mullerup i Sjælland.

Lund den 25 Aug. 1822.

Min kära Bror!

I förgår återkom jag från min resa åt Södra Skåne, hvarpå jag använt öfver 3 veckor. Enligt löfte vill jag här meddela Dig mina iakttagelser. Den gröna Sanden fann jag afväxlande med stenhårda lager af 1 à 1¹/₂ alns mäktighet och verkliga Sandlager af grönaktig färg. Både i stenen och sanden träffas samma petrefacter neml. en stor *Ammonites* ofta af 1 alns diameter, med rörliga leder (*Ammonites frondosus*¹)? en art *Dentalium*, en mängd *pectiniter* m. m. samt et spetsigt och krökt petrefact, som jag förmoder vara mundelarna af en *Sæpia*. — Det som mest förvånade mig var dock fyndet af ett stort ben af circa 7 tums längd och 2 a 3 tums tjocklek, som satt i hårda stenen. Det är bestämdt af något vertebraldjur. Jag har anledning att tro det tillhöra släktet *Testudo*. — Vid Kiwik, Widsköfle &c förekommer äfven gröna sanden; men är hittills endast funnen i block. Här är han mycket olik den vid Swenstorp och består af en lös, teml^o grof kiselsandsten med kalk till kittämne; men igenkännes lätt af sina petrefacter m. m.

Den trakt på hvilken dessa block finnas består af en sand som synes vara denna bergart förvittrad. Måne ej fasta lager kunna träffas under sanden? — Tydliga *Auf-lagerungen* äro, som Du vet, här i Skåne mycket sällsynta att träffa. Hvarpå gröna sanden hvilda, kan jag ej afgöra; men öfver honom tyckes ligga Lera med tunna afvekslande sandlager. Deri inga petrefacter. — Var god och gif mig anvisning på eller låna mig något som dugar

att läsa om denna formation och de deri funna petrefacter. Hvad Du sänder mig skall med noggrannhet och tacksamhet återsändas.

Sydligaste udden af Skåne består af en stor sandhed af mer än en qvadratmils vidd. Jag trodde förr att denna sand var strandsand, uppkastad af hafvet; men jag är nu af helt andra tankar. Denne sand är verkel^e en egen sjelfständig Bergart som ganska säkert är äldre än den sista stora catastrofen eller geschiebe perioden. I denne bergart, som der den ej blifvit utsatt för luftens åverkan är något sammanhållande, träffas bitar af brunkol och det är äfven till denna bergart som Bernstenen hörar. Den fortsätter sig otvifvelaktig under Östersjöns bädd till Preusiska kustländerna m. m.²⁾

(Gränsen mellan denna Bernstensförande sand och din Torfsandsten torda ej alltid vara så lätt att uppdraga.)*

Var god och skaffa mig något som duger att läsa om de preusiska Bernstens grufvorna. Har man der bestämdt den bergarts relativa ålder hvori Bernstenen förekommer? Den är ju alltid yngre än kritan? Besynnerligt är det dock att man vid södra Skånes kust öfverallt påstår sig komma till sand då man genomgräfver kritlagret; men sjelf har jag ei ännu fått se denna sand.

Skulle det vara möjligt att den är identisk med den Skanörska, bernstensförande??? Att slutta af läget af flintan der den närmer sig sandheden synes dette ei otroligt; men det strider ju mot all erfarenhet.

Skrif snart till mig. Hälsa Prof. Reinhardt från

Din hengifne Vän

S. NILSSON.

Härnast skall jag meddela Dig flera af mina iakttagelser. Nu tillåter ej tiden mera.

*) overstreget.

S. H. T.

Herr Doctor Forchhammer. Kjøbenhavn

hos Herr Prof. Ørsted.

Lund d. 8de Sept. 1822.

Min kära Bror!

För någon tid sedan skref jag till Dig; men jag har icke fått något svar, ehuru jag bad Dig med det första svara mig. Icke heller har jag återfått Wahlenbergs³⁾ *petrefacta telluris Svecanæ*, som Du fik låna, och som jag nu behöfver. Lemna denna Bok till Schubothe och be honom att med första remise öfversända mig den. — Jag har endast fått muntliga hälsningar från Dig genom Lundblad.

Jag får paamina Dig om Ditt goda löfte att lemna mig en fullständig uppgift öfver beredningen och användandet af *Kelb*⁴⁾ utaf *Fucus*. Var god och med brevet lemna mig en skriftlig eller (muntlig) tryckt uppgift häröfver, neml. både hura den tillredes och hvartill den användes. En Svensk Snäcksamling skall Du snart få jemte en tryckt beskrifning däröfver

af Din Vän

S. NILSSON.

S. T. Herr Professor Nielson.

Lund.

Kjære Ven.

Overbringeren heraf er Herr Kandidat Wilkens⁵⁾ som paa en Rejse til Bornholm ønsker at gjøre sig bekjendt med det skaanske Alunværk og lignende tekniske Anlæg. Han er een af den polytechniske Læreanstalts meest udmærkede Elever og jeg vil være dig meget forbunden naar du vil være ham behjælpelig til sit Øjemeds Opnaaelse.

Jeg glæder mig meget at vide Dig igjen i vort Nabolag og haaber om faa Uger (henimod d. 10 July) at kunne besøge Dig i Lund. Jeg har som du sandsynligvis veed efter afdøde Wad⁶⁾ faaet Professuren i Mineralogie og som saadan kommer jeg strax med en Bøn om nogle af dig selv bestemte Exemplarer af de i din petrificata sveccana⁷⁾ beskrevne Forsteneringer. Jeg skal med Fornøjelse meddele igjen danske Forsteneringer.

Hvis der endnu er nogen i Lund som husker mig saa beder jeg at du vil hilse

Kjøbenhavn den 20. Maj 1833.

din

G. FORCHHAMMER.

S. T. Herr Professor Nielson.

Lund.

Kjære Nielson

Overbringeren heraf er Herr Lyell⁸⁾ en af de meest udmærkede Geognoster og som efter min Mening netop angriber Sagen fra den rigtige Side. Han er desuden en

af de behageligste Mænd jeg kjender, saaledes at jeg er overbeviist, at hans Bekjendtskab vil være ligesaa interessant for dig som det har været for mig.

Jeg seer med Længsel dit Besøg imøde.

Din

Kjøbenhavn 4 Juni 1834.

G. FORCHHAMMER.

P. S. Herr Lyell trænger til en Deel Oplysninger med Hensyn til Indretningen for sin fremtidige Reise, som du sikkert gerne vil give ham.

G. F.

5.

Stempel: Lund 17/18 1835.

S N

(rødt Segl)

S. H. T.

Herr Professorn Dr. G. Forchhammer

i Kjøbenhavn.

Min heders Broder!

Din afhandling om Danmarks geognostiske Forhold⁹⁾ har jag med särdeles nöje genomläst, och jag tackar Dig uppriktigt för dess vänskapsfulla meddelande. Äfven beder jag Dig mottaga min tacksägelse för det att Du på åtskilliga ställen citerat mina obetydliga afhandlingar om petrefacter och dylikt. — I det mesta delar jag fullkomligt Dina åsichter, i åtskilligt har Du lärt mig hvad jag ej kände förut — och i ett och annat kan jag icke instämma med Dig. Hvari detta ett och annat består, derom skola vi en annan gång disputeras; nu vill jag berättas Dig att sedan jag återkommit från Köpenhamn (der äfven Du omfattade mig med vänskap, för hvilken jag uppriktigt tackar Dig) gjorde jag en resa i Skåne endast i geologiskt och antiqvariskt ändamål. Af petrificater erhöj jag en nästan otrolig mängd och deribland många förut icke beskrifna,

så väl af växter som musslor. Blandt annat erhöj jag åtskilliga craniiben (nästan alla öfra ben af cranium) af en Plesiosaurus; och på ett annat ställe erhöj jag af samma djur 3re vertebrer. Att sluta af dessa bens storlek jemföda med det fullständiga skelett man funnit vid Lynn Regis, har vår Skånska Plesiosaurus hållit näre 20 sv. fot i längd.*). Jag har inlemmat en afhandling derom till vetenskaps Academien och skall skicka Dig ett exemplar, så snart den blir tryckt. Den bergart hvari Plesiosaurus hos oss blifvit funnen är Grönsandsformationen både vid Stora Köpinge Mölla och vid Ifösjön (Balsberg). Den finnes öfver allt tillsammans med den gigantiska Ammonites Stobæi. Om jag lefver till nästa sommar, ämnar jag göra nämde bergart till synnerligt föremål för mina undersökningar; och jag ämnar äfven utgiva alla Skånska petrefakter, emedan jag finner att kännedomen om dem i sin helhet äfven kan sprida ljus öfver de nästgränsande ländernas geologiska förhållanden. Hade alle de Svenska petrefakter jag nu eger varit publicerade, tror jag ej att t. e. Klöden¹⁰⁾ kommit till det resultat, han nu framlägger.

En annan geologisk märkvärdighet torde jag äfven böra omnämna. Du känner den gamla qvarzartede sandstenen vid Hardeberga, Cimbrishamn Gladsax m. m. som anses ligga under orthoceratitkalken och alunskiffern m. m. Äfven i denna sandsten har jag nu funnit petrifikater, som utan allt tvifvel äro de äldsta på Skandinavien och troligen de äldsta på jorden. Jag visste ej strax om jag skulle föra dem till djur- eller växtriket, men vid närmare påseende tror jag att de tillhöra Hafsväxter (Alger). De likna stora slingriga Slinger och ligga på den klufna ytan af 2na stenar, stora som qvarnstenar. Jag misstänker att det är sådana som man fordom kallat Ophiolither och

*) Äfven erhöj jag ett par tänder, som jag anser vara af Ichthyosaurus, funna också i Grönsand.

jag beder Dig derföre visa mig den godheten och skaffa mig at från något Bibliothek i Köpenhamn få på en kort Tid låna Schmidt: Taschenbuch der Mineralogie I. v. Jahr 1807, samt om det är möjligt, äfven Walchs Naturgeschichte III. Supplem. Taf II der så kallade Ophiolither skola vara afbildade. Hvad Du sänder mig får jag säkert om det adresseras til Hr. Köpman Mart... son i Malmö eller om det inlemnas i Gyldendals Bokhandel att genom Gleerups bokhandel i Lund tillställas mig. För dess riktiga återställande ansvarar jag Dig. Jag skall sedan meddela Dig teckning öfver de Skånska, hvilka troligen äfven i Block förekomma i Danmark.

Förmål min compliment för Din sköna Fru, och helsa äfven Profess. Reinhardt då han träffas. Skrif snart några ord till

Din vän

Lund d. 17 Dec. 1835.

S. NILSSON

6.

S T. Herr Professor S. Nilsson

Lund, Sverrig.

Segl: G. F.

(Besv. d. 7 Ap.)

Kjære Ven.

Jeg takker dig ret meget for dit Brev fra 17 Decb. f. Aar, der har glædet mig i enhver Henseende, saavel for din Mening om min Bog, som ogsaa formedelst dine høist interessante Geognostiske Opdagelser. Jeg sender mineralogisches Taschenbuch 1ste Bind idag til Gyldendal for at besørge det til Dig.

Walchs Naturgeschichte vil de ikke laane ud paa Kongens Bibliothek, men hvis du vil have den Godhed, at sende mig en Seddel, hvori Du forlanger denne Bog

og lover at indestaae for den, Erstatning selv om den skulde gaae tabt paa Søen, skal jeg endnu en Gang gjøre mig Umage for at faae den.

Opdagelsen af Plesiosaurus Been i det skaanske Grøn-sand er højst interessant, de ere altsaa de første Reptil-Knogler i vor store Kridtformation, og jeg haaber at vi snart, skulle følge dit gode Exempel ogsaa paa denne Side af Sundet. Med Hensyn til Fucoiderne erindrer jeg et Sted i Hausmanns¹¹⁾ skandinaviske Reise, hvor han nemlig anfører at han i et Værtshuus paa Grændsen imellem Sverrig og Norge, da han fra Elfsdalen gik over Bjergkjeden imod Vest, har seet en stor Plade af denne Sandsteen, som indeholdt Planteaftryk.

Jeg kan ikkun glæde mig over din Beslutning at ville udgive alle skaanske Forsteninger, et Arbejde der vil lette Undersøgelsen over de bornholmske Formationer særdeles meget.

Henimod Midten af April-Maaned agter jeg at komme paa een Dag til Lund hvor jeg haaber at treffe dig og at discutere mange stridige Puncter, om hvis Afgjørelse du giver mig Haab i dit sidste Brev, ogsaa vilde jeg gjerne ved samme Leilighed see og om muligt faae nogle Forsteninger som du har bestemt.

Med Fornøielse vil jeg meddele dig danske Forsteninger naar du i dit næste Brev vil opgive dem for mig. Jeg reiser til Bornholm for at gjøre en Revision af alle geognostiske Forhold af denne Øe, og især for at see om det ikke vil være muligt at faae Kulformationen sikkert bestemt. Endvidere har jeg noget Haab om at finde der Jurakalkformationen, i det mindste forekommer der enkelte Kalksten, som have en paafaldende Liighed med visse Oolither fra England.

Kan Du ikke opgive mig naar Ungsmunnerne paa Ifvøe ere anlagde vi have her i Landet lignende gamle Kalkbrud ved Viborg og ved Mariagger, da nu begge disse Steder saavel som Ifvøe have havdt berømte Klo-

stere maa jeg næsten formode at det er tydske Munke der have indført Benyttelsen af Kalken i de nordlige Lande.

Jeg har strax efter at min Prodrumus⁹⁾ er udkommet lagt Schemaet til mit større Værk¹²⁾ over Danmarks geognostiske Forhold, og allerede faaet en Mængde Oplysninger, der ere meget interessante, men et af de vigtigste Puncter henstaaer endnu uafgjort, nemlig det om Alderen af Saltholms og Liimhamns Kalksten, alle nye Puncter hvor vi finde denne Steen ere ikke mere oplysende end de allerede tidligere bekjendte. Kjøbenhavns Brøndboring bliver altsaa ogsaa her det Arbeide der nærmest giver os Haab om et godt Udfald.

Anbefal mig til din Frue og mine skaanske Venner og skriv snart til

Din

G. FORCHHAMMER.

Kjøbenhavn
den 29 Jan 1836

Stempel :

7.

Lund.
7/4 1836.

S. H. T.

Herr Professor G. Forchhammer

(Sort Segl)
S. N.

Kjøbenhavn

Käre Vän

Med en man som igår reste härifrån till Köpenhamn skickade jag Dig det Häfte af mineralogisches Taschenbuch som Du haft godheten låna mig. Derjemte sände jag ett exemplar af min lilla upsats öfver de Skånska fossila amphibierna; men planchernä deröfver har jag ännu ej fått från Stockholm; när de erhållas, skall jag sända Dig dem.

I nämde Taschenbuch sökte jag upplysning om en så kallad Ophiolith, som en wiss Schmidt skulle der hafva beskrifvit och afbildad; men beskrifning och figur äro lika eländiga: de lemna ingen upplysning. Det är märkvärdigt att man ännu under innevarande sekel kunnat på allvar anse sådana der aftryck för förstenade Ormar! (slanger). Men Schmidt skall sjelf sedermera ha erkänt dem för Vegetabilier, men hvar? I Walchs Naturgeschichte III Supplem. Tab. II skall findes en god figur öfver dem. Som man ej vill utlåna verket, beder jag Dig om möjligt att låta afcopiera nämde figur och låta mig veta hvad Du derföre utlägger. De Petrefacter jag omnämnde i vår äldsta Sandsten äro aldrig förr sedde eller beskrifna inom Skandinavien; icke en gång något organiskt spår i samma formation. De fucoidéer som Hausmann sett äro sannolikt de samma som ofta förekomma i Westergötland &c i den skifrige sand[sten] som ligger under Orthoceratitkalken. Dessa har Hisinger¹³⁾ afbildat i flera arter, och de äro greniga och likna teml² nu lefvande Fucusarter. Mina deremot äro någon ting helt annat och de ligga i en säkert äldre Qwartssandsten. De likna verkel² store slanger och höra säkert till de former, som förr kallades Ophiolither; men de äro sannolikast växter af släkten som längesedan upphört att lefva på jorden. De äro i sitt slag lika egna som Trilobiterna i sitt. Kom och se dem? Välkommen hit, Broder! men kan Du så dröj tills väder och vågar bli vackra. Jag har varit sjuk af en owis Catharr och är ännu icke helt och hållet återställd. Låt mig veta när jag får vänta Dig. Jag längtar att få visa Dig min, som jag sjelf tycker, betydliga Petrefactsamling, hvilken isynnerhet är rik på fossila växter, här från Skåne. Besynnerligt är att jag ännu icke funnit en enda samma art från Bornholm och Skåne; men jag har också icke ännu haft tillfälle att noga jemföra dem.

När eller huru Ugnsmunnarna på Ifö äro danade, känner jag icke; men jag förmodar att Du kan ha rätt i Din

gissning att de äro artificiella och härleda sig från munktiden i Sverige. Känner man något historiskt rörande de gamla Kalkbrotten vid Viborg och Mariager? De vid Wiborg, äro de de samme som ligga vid Dagsbjerg? Tak, kära Vän, för den fägnande underrättelsen att Du vill utgifva ett större verk öfver Danmarks geognostiska Förhold. Det vill äfven för södra Sveriges Geognosi blifva af stor interesse. Säg mig, min Bror, har man några säkra data att Danmark höjer eller sänker sig i förhållande till hafvets niveau? Har t. e. Saltholmen alltid varit så låg som den nu är? Jag frågar därför att jag har någon anledning förmoda att södra Skåne sänker sig, under det de öfra delarna af Sverige höja sig. Hvad säger Du härom?

Formål min vördnad för Din Fru och skrif snart till

Din

S. NILSSON.

Lund d 3 Apr. 1836.

8.

S T. Herr. Professor Nilsson Lund. Sverrig.

Kjære Nilsson.

Alt for over 4 Uger siden er jeg kommet tilbage fra Bornholm, med et interessant og rigeligt Udbytte.

Vinden var altfor indbydende østlig for at jeg kunde modstaa den Fristelse at komme hurtig og uden Besvær tilbage hvilket ogsaa lykkedes i 16 Timer. Ret hjertelig megen Tak for dit Venskab imod mig i den korte Tid af mit Ophold i Skaane, som har været mig ligesaa lærerigt, som behageligt.

Resultaterne af min Undersøgelse paa Bornholm ville nok nærmest interessere Dig med Hensyn til vore problematiske Kulformationer. Jeg har været saa heldig at

finde flere Data som tjene til Formationernes Bestemmelse i Skaane og paa Bornholm. Den Bornholmske Kulformation deler sig ganske bestemt i 2 Dele, hvoraf den ene altid er ældre den anden altid yngre. Den ældste forekommer altid nærved Ur- og Overgangslagene og bestaar af jernholdige Sandstene, Jernstene Lag af meer eller mindre ildfast Leer og ganske enkelte Kullag. Den fører næsten udelukkende Forsteninger, og viser ved sit hele Forhold, at den er een Kyst-dannelse en littoral-Formation. Den fører ikkun Saltvands-Molusker, hvoraf jeg har bragt en betydelig Mængde sammen, saavel Uni- som Bi-Valver; af Slægterne *Nucula*, *Pecten*, *Natica* & men ingen *Terebratuler* og ikke en eneste *Ammonit*, hvilket ikke stemmer godt med en Tanke, at den skulde høre til Liasformationen.

Paa den anden Side har jeg fundet en meget bestemt overgribende Leiring af vor Grønsand-formations ældste Lag over Kulformationen, hvilket i Forening med den totale Mangel paa Overensstemmelse i Forsteningerne imellem Kulformationen og Grønsandet gjør det meget usandsynligt at de skulle staae hinanden meget nær med Hensyn til Tiden. Stribede Reptiltænder ere ligeledes fundne i denne Formation, sandsynligvis de samme som Du har.

Paa et Sted, ved Nebbeodde, indeholder denne Formation en stor Mængde Planter, alle Landvæxter, 6 eller 7 Arter Bregner og hvad der vil interessere dig meget *Nilssonia brevis* og *elongata* i meget smukke Exemplarer, tilligemed en stor Mængde Frugter, ligeledes af 2 Arter, som jeg formoder er Frugten af de to Nilssonier. Af dette Forhold slutter jeg, at der ved Nebbeodde i denne Kulformations Dannelsestid er flydt en Bæk fra Landet ud i Søen, at Kimarterne ere de Planter som især fandtes paa dette Land, og at den ældre Deel af den Bornholmske Kulformation er overensstemmede med Dannelserne ved Hør og Vidserød, blot med den Forskjel at de nævnte Basiner vare Indsøer, og viser de af dette Forhold af-

hængige Forskjelligheder. Den anden Afdeling af vor Kulformation indeholder især Kullene, og af Forsteninger kjender jeg hidtil ikkun 3 Arter af Fucus i meget smukke tydelige Exemplarer.

Ogsaa om Bornholms Hævning har jeg været heldig nok til at faae nye Oplysninger. Jeg kan adskille 3 bestemte Stadier i Kystens Forhold; den ældste, som udtrykker en pludselig Hævning af omtrent 10 Fod; en meget lang Periode...*) Forandring er foregaaet, og Niveauet er aldeles uforstyrret og senere en langsom Hævning som synes at vedblive, den sidste har ifølge Mindesmærker fra Oldtiden vedblevet i det mindste i eet Aartusinde.

Jeg haaber kjære Ven at see Dig snart hos os og gjenneftale disse Sager bedre med Dig. Lev vel, mine bedste Komplimenter til Din Frue

Din

G. FORCHHAMMER

Kjøbenhavn den 14. Junii 1836.

9.

Herr Professor Forchhammer

Lund
18 $\frac{25}{3}$ 37

Köpenhamn.

Heders Vän!

Långt för detta skulle jag hafva tackat Dig för den utmärkta vänskap, som Du visade mig under mitt vistande i Köpenhamn, så väl vid utresan som återkomsten. Öfverhopande göromål, just genom resorna än mer hopade ha hittills hindrat mig därifrån; detta beder jag Dig ursäktat.

*) uden at? (Bortrevet ved at aabne Brevet, der paa dette Sted var lukket med en Oblat.)

Med våra petrifikater har jag icke hatt tid att sysselsätta mig. Jag har därför ännu icke kunnat jemföra dem Du lemnade mig från Bornholm med våra Skånska; men om Du, som jag hoppas, kommer hit till sommaren, skola wi i sällskap företaga jemförelsen. Allt hvad jag i det fallet äger står till Din disposition.

Jag har hufvudsakligast sysselsatt mig med en Monographi öfver Phocacéerna. Da jag var senast i Köpenhamn på Reinhardts Museum, såg jag der några Phocacéer af hvilka jag önskade få taga Beskrifning och Figur. Prof. Reinhardt hade den godheten att tillåta det; och han gick så långt i liberalitet att han lofvade för undersökning lata uttaga Cranium af ett der befintligt exemplar, helst Cranium i den uppstoppade huden ej var tillgängligt för noggrann undersökning. Men innan detta kunde ske; skulle saken anmälas i Directionen. — Jag har tagit mig friheten derom erinra Prof. Reinhardt; men på mitt sista bref följde intet svar.

Skulle Prof. Reinhardt finna sig stött öfver min förnyade anhållan, så skulle det göra mig rätt ondt och jag ville för ingen Skälhund i världen ådraga mig hans ovänskap; men å andra siden ville jag gerna i min monographi upptaga så många arter som finnas. Jag har både exemplar och isynnerh. en mängd ritningar från Paris och London; det vore då illa om jag ej så väl kunde intaga nordsjöns som söderhafvets arter. Skulle Prof. Reinhardts art befinnas ny, så vill jag visst icke vara den förste som beskriver den. Men sedan Reinhardt sjelf beskrifvit den, önskade jag att under samma namn få indtage den i Monographien. Det är ej meningen att i denna monographi brillera med många nya arter; tvertom ser jag mig nödsakad att betydligt reducera antalet af de redan beskrifna. Som jag vet att Du är både min och Reinhardts vän tillåter Du mig få bedja Dig frågo honom när jag kan hoppas att få, för jemförelse, låna det ifrågavarande exemplaret.

Nu till annat: Är Du och är Reinhardt Ledamöter af härvarande physiographiska Sällskap. — Var god underätta mig derom. Det må se besynnerligt ut att jag frågar, men Protocollerna ha af förra Sekreteraren blifvit lemnade i ett skick, som gör att man stannar i ovisshet till och med om en vald Ledamot någonsin fått del af att han blifvit vald.

Din tillgifne vän

S. NILSSON.

Glöm ej om tiden tillåter det att med första skrifva någon rader till mig.

10.

Kjære Ven.

Hermed sender jeg Dig min Afhandling over Bornholms Kulformationer og et Exemplar af Oversigten over Videnskabernes Selskabs Forhandlinger for forrige Aar. Du vil see, at jeg troer at være kommet paa det Rene ued de bornholmske og altsaa ogsaa med de svenske Formationer og jeg er begjerig for at høre Din Mening. Du vil see i Afhandlingen at jeg sætter Sandstenene ved Vellingsaae og Læsaee paa Bornholm og ved Hør og Widserød i Skaane, som det sidste Led i Keuperformationen; den bornholmske jernholdende Kulformation, og Kullene ved Höganess, Helsingborg og Bosarp som Lias og de ældste Led af Jurakalken, og tilsidst en jernfri Kulformation, som er stærkt udviklet paa Bornholm, men som jeg ikke kjender i Skaane, som Karpath-Sandsteen eller det sidste Led af Juraformationen. Hvis du ikke allerede har seet det vil det sikkert interessere Dig at faae at vide, at Grev Münster¹⁴⁾ har opdaget 5 nye Nilssonier i den frankiske Keuperformation.

Med Hensyn til Niveauforandringerne paa Bornholm som du vil finde indført i Oversigten over Forhandlingerne stemme vore Erfaringer saaledes som Du tidligere har meddelt mig dine, og som jeg seer dem anført hos Lyell i hans sidste Tale ikke med hinanden. Men jeg er kommet til den fuldkomne Overbeviisning, at vi have baade Hævninger og Sænkninger i Danmark, og at navnlig ved Slesvigs Vestkyst en Sænkning af sandsynligvis henved 20 Fod har fundet Sted.

Reinhardt¹⁵⁾ har allerede sendt dig Cetaceerne hverken han eller jeg ere Medlemmer af det physiographiske Selskab i Lund.

Paa Fredag min kjære Ven reiser jeg til London og bliver hele Sommeren borte; jeg kan altsaa ikke modtage din Venskabelige Indbydelse. Men jeg haaber at see dig næste Vinter her i Kjøbenhavn. Anbefal mig til Din Frue og behold i Erindring

Din FORCHHAMMER.

Kjøbenhavn den 24 April 1837.

II.

S. H. T.

Herr Professor Forchhammer

Lund
18 ¹⁰/₄ 38.

Köpenhamn.

Min heders vän!

Tillåt mig få anhålla om en upplysning i ett tekniskt ämne och hvori Du bäst är i tillfälle att lemna mig erforderlig underrättelse. Saken är den att en af mina vänner har på sin egendom, belägen nära Ystad, en bergmassa af hård och ren tuffkalk, som vid undersökning befunnits vara kemiskt ren kalkjord, icke förorenad af fremmande ämnen. Skulle icke denna med fördel kunna afsättas och användas i någon gren af industrien? Skulle den ej kunna

begagnas vid glasbruken? Om så är, anhåller jag att Du ville genom dina relationer söka förskaffa afsättning af denna vara, som af mig och Egaren kunde levereras i Hamnen vid Ystad mot en viss summa p^r Sk^l, om den befanns motsvara kostnaden för brytning, transport o. s. v. Skulle Du vilja ha prof af bergarten skall den oförtöfvadt sändas Dig; dock kan jag bestämdt uppgifva att den består af kemiskt ren kalk.

Mina zoologica-ethnographiska undersökningar hafva under ett års tid mest sysselsatt mig, hvarföre jag ej mycket fått sysselsätta mig med petrefakterne. Dock samlade jag förleden sommar ett stort antal, mest växter, vid Hör och på några andra ställen. Det märkvärdigaste var ett fragment af inre structuren af en träd-ormbunke*), och ytan af en Sigillaria.

Af mina Nordens Ur-invånare har jag nu två Häften färdiga från min hand, ehuru det senare ännu ej blifvit utlemnadt. Jag är fullt och fast öfvertygad att äfven mina Danske vänner, kanske til en början med undantag af H^r Molbeck komma att dela mina åsigtter i detta för Nordens äldsta historia ganska intressanta ämne.

Jag har ännu icke sett Runamo¹⁶⁾ i Blekinge; men jag ämnar mig dit till sommaren.

Du var der för några år sedan med Finn Magnusen och Molbeck. Säg mig Broder: Det är ju ganska bestämt och afgjort att der verkligen finnas inhuggna runor på klippan och att dessa alldeles icke kunna vara blotta ritser och springer i Trappgången? För enskilt det är jag fullt öfvertygad både att der finnas runor och att den Lärde Finn Magnusen läst dem rätt; men då ämnet blifvit föremål för olika meningar skulle jag gerna först vilja inhemta Din.

Med sann högaktning
Din tillgifna vän

Lund d. 10 Apr. 1838

S. NILSSON

*) Træagtig Bregne.

Herr Professor S. Nilsson.

Lund.

bet. Stempel: Kjøbenhavn : Helsingborg.
 $\frac{3}{6}$ 1838 $\frac{4}{6}$ 1838.

Kjære Ven.

Jeg glædede mig meget at see igjen nogle Ord fra Dig og ikkun en overvættets stor Mængde Forretninger, som overlæssede mig efter min Tilbagekomst fra min sidste Udenlands Reise, har forhindret mig i at tilskrive Dig allerede for længe siden. Det gjør mig ondt at jeg ikke seer nogen Leilighed til at finde her Afsætning for den Tufkalk som Du omtaler i dit sidste Brev fra 10 April d. A; thi som Du allerede bemærker maatte det især være Glasværkerne som skulde bruge dem men tildeels er Kridtet fra Möens og Stevns Klint, saa reen som man i Almindelighed finder kuls. Kalk i Naturen, tildeels ere vore Glasværker ikke indrettede til at fabrikere de fineste Glasarter. Jeg tvivler derfor at Holmegaard vil anvende de store Omkostninger for at forskaffe sig en absolut reen Kalk, men da jeg venter at Inspektøren snart vil komme til Kjøbenhavn skal jeg forelægge ham Spørgsmaalet.

Din Opdagelse af Orme paa en Sigillaria er overordentlig interessant; jeg mindes ikke at have seet denne Planteslægt angivet paa noget nyere Sted end den problematiske Kulformation af Alpernes Lias, som jo gjør Geognosterne saa mange Knuder. Jeg har studeret Kulformationen ved Kysterne af Yorkshire, og har ingen Tvivl at den jo er den samme som den Bornholmske. Den hører der til de underste Lag af Oolithformationen, og viser en overordentlig stor Overensstemmelse med vore Dannelser saavel i Steenarternes Udvikling, som i Forsteningerne. Den Bornholmske Cycadée som jeg har antaget at være overensstemmende med Nilssonia brevis stemmer med en

i Yorkshire meget hyppig Plante *Pterophyllum comptum*, og jeg ønskede overordentlig gjerne endnu ogsaa at kunne sammenligne den med Exemplarer af *Nilssonia* fra Hør og Du vilde gjøre mig en stor Tjeneste naar Du vilde sende mig saa snart som muligt nogle Exemplarer af *Nilssonia* br. til Laans for at sammenligne dem. Dyrforsteningerne ligne hinanden særdeles meget men de synes at være specifik forskjellige. Vor *Avicula* er som jeg allerede har antydnet ikke den engelske, men nær beslægtet dermed. *Amphidesma donaviforme* i den engelske Dogger er noget forskjellig fra den Bornholmske, men de staa hinanden overmaade nær o. s. v. I Sveits har jeg undersøgt fucoider Sandstener, som jeg har paralleliseret med den jernfrie Kulformation paa Bornholm, og har overbevist mig om Overensstemmelsen; den Varietet af *Fucoides Targioni* som jeg har beskrevet i min Afhandling over Bornholm, som jeg haaber Du har modtaget er meget hyppig i Sveits ved Apenzell, der hører til det ældste Lag af Kridtformationen ældre end den Bornholmske og Skaanske Grønsand. Mangler denne Formation virkelig i Skaane? Er du saa sikker paa din *Sigillaria* at jeg tør anføre det i min tydske Udgave af Danmarks Geognosie¹²⁾; svar mig endelig herpaa, da jeg ønsker at benytte dette interessante factum.

I Museet i Scarborough har jeg seet Skelettet og Cranium af en gammel Kelter, som i en Egekiste blev fundet i en stor Gravhøj i Yorkshire, at det var en Kelter seer man deraf, at han var nedlagt i en Mængde Blade af *Viscum album*. En Afstøbning af Cranium venter jeg hver Dag. Det glæder mig at Du vil selv reise til Runamo; jeg er gandske overbevist om, at det er Runer. Undersøgelsen, og Tegningen ere gjorte paa denne Maade. Jeg som ikke kan læse Runer, tog et Stykke Kridt og efterskrev paa Stedet selv alle de Linier, som efter min Mening ikke kunde være Sprækker og Revner, hvorpaa da Tegneren strax indførte dem paa den tidligere aften-

nede Trappgang. Da jeg ikke forstaaer det ringeste til Runer kan ingen theoretisk Idee have indvirket derpaa, og ved Bestemmelsen af det der var naturlige Sprækker, var det især den Betragtning der ledede mig, at de smaae Revner i smalle Trappange altid gaae fra den ene Sidevæg helt igjennem til den anden, og aldrig ind i Sidestenene.

Kommer Du ikke i Løbet af Foraaret over til os, vi have mange Ting at vise Dig som jeg har bragt med fra min Reise, nemlig henved 3000 Numre af Steenarter, Mineralier og Forsteninger. Kan Du ikke skaffe mig en Samling af Eders Grønsand Forsteninger, bestemte efter Dine Navne. Jeg vil gjerne betale en ung Mand for hans Uleilighed.

Anbefal mig til Din Frue, hils mine Venner og skriv snart til

din

Kjøbenhavn den 25' April 1838.

G. FORCHHAMMER

13.

S H T

Herr Professor Forchhammer

Lund
18 8/6 38

Kjøbenhavn

Heders wän!

Den i mitt förra bref omnämnda Kalktuften lärer vara alldeles kemiskt ren kolsyrad kalk och nyttig till åtskilliga fabriker hvarom vi skola vidare vidtalas da vi som jag hoppas snart råkas. Heder och tack emellertid för Ditt vänskapsfulla och särdeles intressanta bref.

Att ett af mine planteaftryck i Hörs Sandsten varit stammen af en Sigillaria, derom är jag fullt öfvertygad. — Jag skall också kunna förse Dig med ett aftryck deraf.

Desutom är ju *Sigillaria* ej annat än en träartad *Filicit*; och det är ganska bestämdt att jag har ett fragment, likaledes från Hör, af en trästam hvori man tydligt ser inre texturen af en *Filicit*. Ett 3^{die} fragment har jag också derifrån med impressioner i quincunx. Åtskilliga *Filicit*-blad derifrån höra också till släkten, som ännu äro arborescente. Således är det ju intet besynnerligt att en *Sigillaria* också kan förekomma derstädes.

Jag menar att jag nämde i mitt förre bref att jag funnit en stor öfverensstämmelse mellan växtpetrifikaterne i Yorkshire och vid Hör. Du kan anföra såsom ganska bestämdt, om Du vill, att jag på Museum i Bristol igenkände *Pterophyllum minus* och majus från Yorkshire, precis lika de exemplar jag har från Hör af samma arter. Sjelf eger jag en samling af växter från Yorkshire hvar ibland 3—4 arter likna alldeles de Hörska. Hvad *Pterophyllum comptum* beträffar, så synes den mig identisk med den Hörska planta som Brongniart¹⁷ först kallade *Nilssonia æqualis* och sedan *Pterophyllum dubium*. I en samling som jag köpte af en mineraliehandlare i London förekom den med tryckt etikett under namn af *Pterophyllum Nilssonii*. Den är troligen icke identisk med *Din Nilssonia brevis*, som synes mig vara den rätta Brongniartska. För att afgöra detta skall jag sända Dig exemplar af den Hörska för jmförelse.

Men en sak ligger mig om hjertat och den må Du icke neka mig. Som du vet har jag sökt att få det äldsta fornstudium inom Naturalhistoriens område. Af Nordens Urinvånare har jag utgifvet 2 Häften med text och plancher och ett 3de Häfte skulle jag nu oförtöfvadt utgifva. Visa mig den vänskapen och låna mig endast på några få dagar, det cranium af en Kelt, som Du erhållit från Scarborough. Till gengäld lofvar jag Dig skånska petrificater och hvad eljest Du önskar. Tillåter Du mig taga en teckning af nämde cranium, blir jag Dig så mycket mer förbunden. På förhand kan jag försäkra Dig

att om cranium är verkligen keltisk så visar det just raka motsatsen af formen hos de nästan klotrunda, baktill afstympade, små cranier som finnas i halfkorsgrafvarna. Det måste vara stort, tjockt, aflångt och ofvantill nedtryckt samt med starkt utstående nacke. Sådana finna vi också i våra ättehögar; men det var icke de der byggade halfkorsgrafvarna. Nog blir det icke svart för mig genom mina bekanta få cranier af Bergskottar, Irländare eller andre afkomlingar af Keltiska stammen; men jag kan icke få dem så hastigt som jag behöfde ett Kelthufvud för jemförelse — Gode exemplar af Nilssonia brevis skola ofördröjligen sändas Dig. Allt hvad Du har att sända mig få jag säkert om Du lemnar det till Generalconsuln Ewerlöf. Också hvad jag sänder Dig adresserar jag till honom, hos hvilken Du kan låte afhemta det, Du vet ju hvar han bor?

Hela min Samling af Kritformationens växtpetrefacter utgörande mellan 24 och 30 arter skickade jag i fjor höstas till Ad. Brongniart, utan att ännu ha fått minsta under rättelse om den fremkommit! Dröj, om Du så tycker, några uger med Ditt arbete tills jag hinner få Brongniarts svar och kanske bestämmelser öfver arterne, som jag då skall meddela Dig; ty säkert förekomma just samma arter — til stor del — i Grönsandstenen på Bornholm. Det vore derföre bäst att samma arter komme att bära samma namn på begge ställen. Förr än Du utger den nya Tyska upplagen af Ditt förträffliga arbete, kunde det kanske icke vara alldeles onyttigt att Du såge mina samlingar i sin helhet, hvilka jag med bästa vilja ej kan öfverföra till Dig. Jag kan försäkra Dig att Du hos ingen annan kan få se sådana samlingar från Södra Sverige.

Din NILSSON.

Ld d 7 Mai 1838

Kjære Nilsson

Uheldigviis ere de Samlinger, som jeg ventede fra Liverpool og hvoriblandt ogsaa en Gibsafstøbning af Kraniet af den celtiske Kjæmpe som fandtes i en Egekiste indsvøbt i Blade af *viscum album* og nedlagt i en Gravhøj i Yorkshire endnu ikke komne. Mr. Williamson¹⁸⁾ som har beskrevet Gravhøien i det lille Skrift, som jeg sender Dig herved tillaans er nemlig nu Curator for Museet i Manchester, og Craniet findes i Samlingen i Scarborough, saa at nogen Tid nok er medgaaet inden han kunde skaffe sig Afstøbningen. Jeg skal sende Dig det til Afbenyttelse og Aftegning saasnart jeg faaer det.

Jeg har altid tænkt mig at den store Forskjel imellem Dig og Eschricht¹⁹⁾ hidrørte tildeels derfra at Du talte om forskellige Folkestammer og er nu meget glad at see at Du er af samme Mening. Kunde man altsaa ikke antage at Polarracen er den ældste, at den har ikkun benyttet Steen og Leer til sine Redskaber, at Kelterne er den anden Race at den har haft Redskaber af Steen, men senere ogsaa af Bronze; dette bliver des troligere da Tinnet ikkun fandtes i ældre Tider i England (de saxiske Tinbjergværker ere først opdagede i Middelalderen) og Forbindelsen med dette Kelternes egentlige Hjem sikkert vedligeholdtes. Gotherne indførte Jern og kjendte dets Udseltning. —

Jeg sender dig hermed en lille Afhandling²⁰⁾ om en stor Oversvømmelse ved Landets vestlige Kyster, som maaske vil interessere dig med Hensyn til nogle forhistoriske Kjendsgjerninger, som vedkomme disse Stammers Kulturhistorie. Vi maa holde fast paa det allerede vundne Princip at Menneskeslægten's ældste Historie har sit naturhistoriske og geognostiske Element. — jeg seer med Længsel dine Sendinger imøde, og vil takke dig for alle Bidrag,

som Du kan meddele mig til Identificationen af vore Formationer. Jeg troer at have skrevet Dig at den Bornholmske jernfrie Kulformation er bestemt den ældre Grønsand, eller hvilket er det samme Karpathernes kulførende Sandsteen, og at dens characteriske Fucoid (*Fucus intricatus*) forekommer i de sveitseriske Skifere i stor Mængde, men bedre vedligeholdet end hos os.

Af Nyheder herfra kan jeg ikkun meddele Dig at vi finde flere og flere Puncter i Danmark hvor tertiaire Forsteninger forekomme, at Sylt viser en paafaldende Overensstemmelse med de subappennine Dannelser. Steenstrup²¹) har opdaget fossile Infusorier i overordentlig stor Mængde, og af gandske nye Former i den jyske Moformation.

Gjerne kom jeg over til Lund for at benytte dine rige Samlinger, men jeg frygter at Tiden neppe vil tillade det, jeg har saa betydelige Arbejder under Hænderne at jeg neppe kan tillade mig denne ligesaa behagelige som nyttige Excursion; men jeg haaber at vi snart see Dig her.

Mange Hilsner til mine Lundske Venner

din

G. FORCHHAMMER

Kjøbenhavn den 23 Mai 1838.

P. Sc. Jeg seer at jeg har laant den lille engelske Bog ud og husker ikke mere til hvem, jeg skal sende den saa snart jeg faaer den hjem.

G. F.

Lund
18 $\frac{7}{6}$ 38

S. H. T.

Herr Professor Forchhammer

Köpenhamn.

Min käre vän!

Jag hade hoppats att oförtöfvadt kunna resa intill Köpenhamn, då jag ville ha tagit med mig de fossila växter från Hör, som Du önskar att se. Embedsförrättningar hafva hittills hindrat mig från föresatsens verkställande; men jag lofvar Dig bestämdt att inom 14 dagar skola de vara hos Dig. Kan jag sjelf komma, blir det så mycket bättre; men ifall jag ej får tid skall jag sända dem.

Haf den godheten, käre vän, att med första underätta mig om Du ännu erhållit det gipsaftryck af Kelterhufvudet från England, som Du omnämde i Ditt förra bref och om Du vill visa mig den vänskapen att låta mig få låna det.

Ännu en angelägenhet, ehuru af helt annat slag, tager jag mig friheten nämna. Min Hustru har bedt mig skaffa sig en Hatt från Köpenhamn, och jag vet icke hur det skall kunna ske om jag ej finge göra mig så fri att bedja Din goda Fru vid tillfälle uttaga en sådan åt henne. Det skulle vara en hvit modern sidenhatt till ungefär 7—8 à 9 R^{bd}, och härmed följer mått efter hufvudet som den skulle sitta på. Æsken hvari den skulle insättas, betales särskilt — Om Du har den godheten, att bedja Din Fru med det första uttaga en sådan Hatt, skall jag genom bref til en bekant i Malmø anmode den Svenska Skepparen Smitt, som hvar vecka kommer till Köpenhamn, att hos Dig mottage och til Malmö öfverföra Hatten, och så snart Du har godheten underrätta mig om priset, skall jag genast öfversända betalning.

De fossile växterna från Hör skall Du oförtöfvadt er-

hålla; men jag önskade gerna vara med och jemföra dem med de Bornholmska. Sådan jemförelse skulle bäst kunna verkställas här; ty jag har ett ojemförligt större antal både af arter och exemplar af hvar art, än som finnas i Köpenhamn. Kunde Du komma hit, vore det visserligen bäst; men kan Du icke, så skall jag komma till Dig. Kelter-Skallen längtar jag mycket att se; för all del låt mig snart veta om Du ännu fått den.

Din tillgifne vän och tjenare

Lund d. 6te Juni
1838.

S. NILSSON.

16.

Herr Professor Nilsson i Lund

Hermed en Damehat
i en Trææske

V G.

Kjære Ven

Hermed følger Hatten som min Kone efter bedste Skjønnende har udvalgt for din Frue; den koster 8 Rbdr 3 m $\frac{1}{2}$ og Trækassen hvori den er pakket 5 m $\frac{1}{2}$.

Saasnt jeg faaer Afstøbning af Craniet skal Du faae det til Laans. Jeg haaber Du kommer snart hertil, da det er mig umuligt, at tage til Lund, hvilket jeg forresten gjerne gjorde. Anbefal mig til Din Frue og kom snart til os.

Din

G. FORCHHAMMER

den 17 Juni 1838.

S H T

Herr Professor Forchhammer

Lund

18 ¹⁸/₈ 38*Köpenhamn.*

Kjäre vän!

Troligen kommer jag till Köpenhamn med ångfartyger Malmö nästa Onsdag, och önskar då gerna att få träffa Dig i staden. Hvad jag framför allt vill se äro dina Bornholmska växtpetrikater och den Celtiske hufvudskålen från Scarborough.

Som jag finner af Ditt bref, har du ej rätt fattat hvari olikheten mellan min och Eschrichts meningar består. De äro rakt motsatta och kunna aldrig förenas. Se här i korthet:

De runde hufvudskålar som finnas i våra äldsta forngrifter anser E. ha tillhört en ädel folckstam af den kaukasiska racen just derföre att de äro så klotrunda; just samma hufvudskålar anser jag ha tillhört en mycket oädel stam, Lappstammen, af den mongoliska racen just derföre att de äro så klotrunda. Hvem har rätt? Det lærer endast kunna afgöras genom jemförelser; dessa jemförelser äro redan gjorda af...*) målet redan afgjort.

Det är förgäves man kommer med det inkast att i de äldsta forngrifterna äfven finnas ovala hufvudskålar; ty om sådana finnas, har om dem hittills icke varit fråga blott om de runde baktill liksom afhuggna. Men mer härom då vi råkas.

Heder och tack för din afhandling om Niveauperändringen. Deri är åtskilligt hvarom jag muntlig skall tala med Dig.

Högaktningsfullt

din

Lund d 18de Aug.

1838

S. NILSSON

*) En Linje synes at være bortfaldet ved Renskrivning efter Kladder den har da sluttet med Stavelsen: spør-

S. H. T.

Herr Professorn och Riddaren
Dr Forchhammer

Lund
18 $\frac{3}{9}$ 44.

S. N.
(Sort Segl)

franco Helsingør.

Kjöbenhavn

Nöbbelöfs prestgård den 31 Augusti 1844.

Käre vän

Af Professor Engeström²²⁾ i Lund hörde jag att Du ämnar Dig till mötet i Yorck. Jag anhåller med anledning deraf, att Du vill visa mig en vänskapstjenst. Du påminner Dig visst att för en 8 eller 10 år sedan fanns vid Scarborough eller Whitbye, i en grafhög, en kista af Ekträ, i hvilken låg ett skelett på en hel mängd af *Viscum album*. Dette skelett, åtminstone *Cranium* deraf förvarades i ett Museum — jag menar i Yorck. Jag beder Dig skaffa mig en afstöpning af detta *Cranium*, med säker påskrift att det är af ifrågavarande skelett. Jag förmodar att Afstöpningar deraf redan äro gjorda för flera inrättningar. Skulle jag äfven kunna erhålla en afstöpning af ett *Os femoris* af samma skelett, vore det äfven välkommet; men *Cranium* är angelägnast. Hvad det kostar betalar jag med tacksamhet.

I Edinburg finnes — menar jag — ett ethnographiskt Sällskap, som har en stor samling af *Cranier*, hvaraf också Afstöpningar utgifvas. Skulle Du icke vilja visa mig den vänskapen och skaffa mig en katalog öfver denna *Cranii*-samling och en pris-courant öfver de afstöpningar som derifrån kunna erhållas.

Jag önskade att få isynnerhet det förstnämnda *Cranium* med det snaraste som ske kunde och anhåller att Du ville tage det med Dig till Köpenhamn samt underrätta mig om dess ankomst.

I nästa månad hoppas jag få tid att komma till Dig i Köpenhamn, för att bland andet äfven bese Dina petrifikatsamlingar. Emellertid om Du har några kritpetrifikater, om hvilkas synonymi Du är osäker önskade jag helst att Du skickade mig ett eller annat exemplar af hvardera, då jag säkert skulle bestämma dem efter »Petrificata svecana» och derefter återsända dem

Din tillgifne

S. NILSSON.

19.

S. H. T.

Herr Professor Forchhammer.

Lund
18¹⁷/₄ 45

franco Helsingør

Kjøbenhavn

Käre Vän.

I weckan före Pingst kommer jag till Köpenhamn, i sällskap med Hans Excellens Grefve Trolle Wachtmeister²³), som du förut känner, ock som önskar att se mineraliesamlingarne hos Dig. Hvad mig beträffar, vill jag gerna se Petrificatsamlingarna, som utan tvifvel hafva betydligt ökats, sedan jag sist var i Köpenhamn. Om tiden tillåter det, önskade jag gerna att Du med ett par rader ville underrätta mig, om Du säkert träffas i Köpenhamn under Pingsthelgen och dagarna förut? Med samma kunde Du underrätta mig om jag kan vara Dig til tjenst med att medföra något härifrån, som du önskade se eller låna.

Med Högaktning

Lund d. 17 April
1845

Din tillgifne vän

S. NILSSON

*Conference Rådet och Riddaren Wälborne Herr
E C Werfauff²⁴⁾*

Kjöbenhavn

Wälborne Herr Conference Råd och Riddare

I ett paket till Hr Justitie R. Thomsen²⁵⁾, tog jag mig friheten at till Herr Conference Rådet bifoga ett exemplar, 4de Häftet, af Nordens Urinvånare, och jag beder Dem förbindtligast att modtage det som en ringa gård af min vörndnad och tacksamhet.

Herr Conference Rådet har vid flera tillfällen hedrat, upplyst och glädt mig med att öfersända Dess grundlärdade afhandlingar och Her C. R. var en af dem som allra först (i Deres ypperliga Afhandling om de gamles Ravhandel²⁶⁾) offentligt uttalade ett ynnestfullt bifall till mina ethnologiska funderingar, och hvilket var ett bland de skäl som uppmuntrade mig att fortsätta. Jag önskar innerligt att fortsättningen äfven måtte finnas värd Deras upplysta bifall; och att om en eller annan bi-omständighet skulle befinnas oricktig, De dock måste anse den grund, på hvilken jag försökt att uppföra den archæologiska byggnaden, icke vara hypotesernas löse sand, uten naturforskningens fasta klippa. Om så är, blir försättningen icke svår att uppföra.

I nästa Del, der jag kommer närmare den historiska tiden, skall jag begagna Deras ypperliga afhandling öfver Procopius²⁷⁾, och jag bör på förhand tacka Dem för det ljus De genom denna mästerliga afhandling spridt.

Skulle De finna att ett eller flera af de resultat, hvartill jag ansett mig hafva kommit, icke är fullt bevist, så önskar och beder jag att De godhetsfullt ville derpå fästa min uppmärksamhet. Det är sanningen och endast den, jag söker.

Om De skulle finna lämpligt att villfara min önskan, så anhåller jag förbindligast att Herr C. R. gånstigt ville lemna mig anvisning till bestämda svar på följande frågor:

1) Är det genom chronologi, slägtledningar eller andra säkra data bevist och afgjort att den af Sturleson omförmälda Odinska invandringen inträffat i seklet före Christus? Kan den icke möjligtvis hafva skett långt sednare?

2, När vet man bestämdt att skriftspråk först varit användt i Skandinavien?

De ursäktar visst den frihet, jag [tager] mig att an hålla om denna anvisning till säkra källor. Det är för fortsättningen af mitt Arbete af största vigt att få dessa frågor bestämdt besvarade.

Med vördnadsfull Högaktning

Wälborne Herr. Conference Rådet och Riddarens

ödmjukaste tjenne

Lund d 29 Juni 1843.

S. NILSSON.

21.

(Til Ed. Erslev²⁸)

Högädle Her Candidat!

Det gläder mig at man äfven i Seland funnit fossila fragmenter af Emys och Ursus spelæus. Den förra ägdes af Öfverste Sommer²⁹) då jag sist var i Köpenhamn och denne Hedersman hade inviterat mig at se den, men tiden medgaf det icke. Utom dem jag på Museum redan äger från Skåne och Öland, och dem Stockholms Museum har från Östergötland, har jag sednare sett 2 exemplar, af hvilka ett nästen helt från en torfmosse ej långt från Lund.

De ägas af Astron. Profes M. Agardh. Det är min öfvertygelse att Seland och Skåne fordom haft sine Faunaer gemensamma, och att hvad man finner fossilt i det ena landet skall man också finna i det andra. — Jag längtar att snart få mottage några rader från Dem

Deres tillgifne

Lund d 4de Jan 1848

S. NILSSON

NOTER.

1. Ammonites Stobaei Nilss. eller en nærstaaende Form. (J. P. J. Ravn)
2. I Skaane formodentlig Kul-Rav-Pindelaget ? (J. P. J. Ravn)
3. WAHLENBERG, G. 1790—1851.
4. Kelp, Tangaske.
5. WILKENS, I. F. C. E. 1812—92. Prof. technol. i Kbhavn.
6. WAD, G. 1755—1832. Prof. mineral. Kbhavn.
7. NILSSON: Petrificata svecana format. cretac. 1827.
8. LYELL, CH. 1797—1875. Geolog.
9. FORCHHAMMER: Danmarks geogn. Forh. Univ. Program 1835.
10. KLÖDEN, K. FR. 1786—1856: Die Versteinerungen der Mark Brandenburg. 1834.
11. HAUSMANN, I. F. L. 1782—1859. Prof. i Göttingen. Bereiste 1806—8 Skandinavien og udgav Beskrivelse af sin Reise.
12. FORCHHAMMER: »Die Gebirgsbildung des Königreichs Dänemark«, hvoraf de 11 første Ark blev trykte i 1847 i 1000 Ex.; Bogen udkom dog ikke.
13. HISINGER, W. 1766—1852.
14. MÜNSTER, G. 1776—1844. Udgav sammen med A. Goldfuss: Petrefacta Germaniae. 1826—44.
15. REINHARDT, I. C. H. 1776—1845. Prof. zool. i Kbh.
16. S. NILSSON rejste i 1840 til Runamo, hvor hans Undersøgelser foranledigede ham til at slutte sig til BERZELIUS' Mening, at der kun fandtes naturlige Sprækker og ingen indhuggede Runer. Vitterhets Acad. Handl. XVI. 1841. Om Runamo se Forchhammer: Breve. I. S. 8, Clément: Geologiens Historie i Danmark. I. S. 6 og 21.
17. BRONGNIART, AD. 1801—1876. Fransk Botaniker.
18. WILLIAMSON. 1816—95.
19. ESCHRICHT, D. F. 1798—1863. Prof. med. i Kbhavn.
20. FORCHHAMMER: Ueber dauernde Niveau-Veränderungen, Falck: Neues Staatsbürgl. Magazin VI. 1837. S. 51, Krøyer: Naturhst. Tidsskrift II. Gngn. Forandringer i Danmark. Vid. Selsk. Overs. 1838. S. 5.

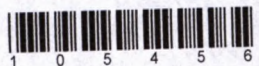
21. STEENSTRUP, JAP. 1813—97. Prof. zool. i Kbhavn.
 22. ENGESTRØM, L. V. 1751—1826.
 23. TROLLE WACHTMEISTER, H. G. 1782—1871.
 24. WERLAUFF, E. C. 1781—1871. Bibliothekar. Professor hist. i Kbhavn.
 25. THOMSEN, C. I. 1788—1865. Museumsdirektør i Kbhavn.
 26. WERLAUFF, E. C.: Bidrag til den nordiske Ravhandels Historie. Vid. Selsk. hist.-phil. Skr. 4. R. V. Bd. 1836. Neues Staatsb. Mag. X. 1840.
 27. WERLAUFF, E. C.: Forsøg til at oplyse Procops Efterr. Vid. Selsk. hist.-phil. Skr. 4. R. VII Bd.
 28. ERSLEV, EDV. 1824—92. Overlærer. Geograf.
 29. SOMMER, C. H. Oberst. 1783—1851.
-

INDHOLD.

				Pag.
		Forord		V
Nr. 1.	Nilsson	til Forchhammer	25. Aug. 1822.....	1
- 2.	—	- —	8. Sept. 1822.....	3
- 3.	Forchhammer	- Nilsson	20. Mai 1833.....	4
- 4.	—	- —	4. Juni 1834.....	4
- 5.	Nilsson	- Forchhammer	17. Decbr. 1835.....	5
- 6.	Forchhammer	- Nilsson	29. Jan. 1836.....	7
- 7.	Nilsson	- Forchhammer	3. April 1836.....	9
- 8.	Forchhammer	- Nilsson	14. Juni 1836.....	11
- 9.	Nilsson	- Forchhammer	25. Marts 1837.....	13
- 10.	Forchhammer	- Nilsson	24. April 1837.....	15
- 11.	Nilsson	- Forchhammer	10. April 1838.....	16
- 12.	Forchhammer	- Nilsson	25. April 1838.....	18
- 13.	Nilsson	- Forchhammer	7. Mai 1838.....	20
- 14.	Forchhammer	- Nilsson	23. Mai 1838.....	23
- 15.	Nilsson	- Forchhammer	6. Juni 1838.....	25
- 16.	Forchhammer	- Nilsson	17. Juni 1838.....	26
- 17.	Nilsson	- Forchhammer	18. Aug. 1838.....	27
- 18.	—	- —	31. Aug. 1844.....	28
- 19.	—	- —	17. April 1845.....	29
- 20.	—	- E. C. Werlauff	29. Juni 1843.....	30
- 21.	—	- Ed. Erslev	4. Jan. 1848.....	31
		Noter		33

DIS-Danmark

1 0 5 4 5 6